

COLM TÓIBÍN
Ο ΜΑΓΟΣ

such was the experience of young Hans Castorp. He had
not wanted to take the journey seriously or commit himself deeply
but to get it over quickly, since it had to be made to return

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
ΑΘΗΝΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ

ΙΚΑΡΟΣ

Ο ΜΑΓΟΣ

Η παρούσα μετάφραση πραγματοποιήθηκε με την υποστήριξη του Literature Ireland.

Τίτλος πρωτοτύπου: *The Magician*

© 2021, Colm Tóibín

© 2023, Εκδόσεις Ίκαρος για την ελληνική έκδοση

Μετάφραση από τα αγγλικά: Αθηνά Δημητριάδου

Επιμέλεια – Διόρθωση: Δημήτρης Παπακώστας

Σχεδιασμός – Εικονογράφηση εξωφύλλου: Χρήστος Κούρτογλου

Στοιχειοθεσία – Σελιδοποίηση: Εκδόσεις Ίκαρος

Εκτύπωση: Μητρόπολις Α.Ε.

Βιβλιοδεσία: Ηλ. Μπουντάς – Π. Βασιλειάδης Ο.Ε.

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με τον ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, της σελιδοποίησης, του εξωφύλλου και γενικότερα όλης της αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν.2121/1993.

Πρώτη έκδοση: Οκτώβριος 2023

ISBN 978-960-572-601-0

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΚΑΡΟΣ • ΒΟΥΛΗΣ 4, 105 62 ΑΘΗΝΑ • Τ: 210 3225152 • www.ikarosbooks.gr

Colm Toibín

Ο ΜΑΓΟΣ

Μετάφραση
Αθηνά Δημητριάδου

ΙΚΑΡΟΣ

για τη *Nan Graham*

Λίμπεκ, 1891

Η μητέρα του περίμενε στον επάνω όροφο ενόσω οι καλεσμένοι παρέδιδαν παλτά, κασκόλ και καπέλα στους υπηρέτες. Όσπου να οδηγηθούν όλοι στο σαλόνι, η Τζούλια Μαν παρέμενε στην κάμαρά της. Ο Τόμας και ο μεγαλύτερος αδερφός του, ο Χάινριχ, και οι αδερφές τους, η Λούλα και η Κάρλα, παρακολουθούσαν τις αφίξεις από το κεφαλόσκαλο του πρώτου ορόφου. Γνώριζαν ότι η μητέρα τους θα έκανε την εμφάνισή της από στιγμή σε στιγμή. Ο Χάινριχ αναγκάστηκε να προειδοποιήσει την Κάρλα πως έπρεπε να καθίσει φρόνιμα, γιατί αλλιώς θα τους έστελναν όλους για ύπνο και θα έχαναν τη βραδιά.

Με τα μαλλιά της στερεωμένα πίσω με φουρκέτες και δεμένα με πολύχρωμη κορδέλα, η Τζούλια βγήκε εντέλει από την κρεβατοκάμαρά της. Το φόρεμά της ήταν λευκό και τα μαύρα παπούτσια της, ειδική παραγγελία από τη Μαγιόρκα, ήταν απλά, σαν παπούτσια μπαλαρίνας.

Ζύγωσε την ομήγυρη μ' έναν αέρα απροθυμίας, δίνοντας την εντύπωση ότι μόλις προ ολίγου ήταν μόνη με τον εαυτό της σε κάποιο μέρος πιο ενδιαφέρον από το γιορτινό Λίμπεκ.

Με το που θα έμπαινε στο σαλόνι, αφού θα έριχνε μια ματιά ολόγυρα, η Τζούλια θα εντόπιζε ανάμεσα στους καλεσμέ-

νους κάποιον, συνήθως άντρα, κάποιον που δεν περίμενες να τον επιλέξει, φέρ' ειπείν τον χερ Κέλινγκχουζεν, που ούτε νέος ήταν ούτε γέρος, ή τον Φραντς Καντόβιους, που τον στραβισμό του τον είχε κληρονομήσει από τη μητέρα του, ή τον δικαστή Άουγκουστ Λέβερκιν, με τα φτενά χείλη και το ψαλιδισμένο μουστάκι, και ο άντρας αυτός θα γινόταν το επίκεντρο της προσοχής της.

Η γοητεία της πήγαζε από την αύρα της ξενότητας και της ευθραυστότητας, που τις ανάδινε τόσο θελκτικά.

Παρ' όλα αυτά, στα αστραποβόλα μάτια της διέκρινες την καλοσύνη καθώς άρχιζε τις ερωτήσεις στον καλεσμένο της, για τη δουλειά του και την οικογένειά του και για τα σχέδιά του ενόψει του καλοκαιριού, και μια που το 'φερνε η κουβέντα στο καλοκαίρι, ζητούσε να ενημερωθεί περί των ανέσεων που πρόσφεραν τα διάφορα ξενοδοχεία στο Τράβεμιντε, και στη συνέχεια θα ρωτούσε για τα μεγάλα ξενοδοχεία σε μέρη μακρινά, όπως η Τρουβίλ ή η Κολιούρ ή κάποιο θέρετρο στην Αδριατική.

Και πολύ σύντομα θα έκανε μια ερώτηση που θα έφερνε τον άλλο σε δύσκολη θέση, θα ζητούσε τη γνώμη του συνομιλητή της για μια τυπική, αξιοσέβαστη κυρία από τον κύκλο των γνωριμιών τους. Η νύξη αφορούσε στο ότι η ιδιωτική ζωή αυτής της γυναίκας είχε γίνει αντικείμενο διαφωνιών και εικασιών στην ευυπόληπτη κοινωνία της πόλης τους. Για τη νεαρή κυρία Στάβενχιτερ, φέρ' ειπείν, ή την κυρία Μάκεντουν ή τη γηραιά δεσποσύνη Ντίστελμαν. Ή για κάποια άλλη, ακόμη πιο άσημη και ακοινώνητη. Και όταν πλήρης αμηχανίας ο προσκεκλημένος της τόνιζε πως μόνο καλά είχε να πει για τη συγκεκριμένη γυναίκα, πως επί της ουσίας δεν είχε τίποτα να μεταφέρει πέραν των τετριμμένων, η μητέρα του Τόμας θα διατύπωνε την

άποψη ότι, μετά από ώριμη σκέψη, το αντικείμενο της συζήτησής τους ήταν όντως άτομο εξαιρετικό, ασυζητητί γλυκύτατο, και πως τυχερό το Λίμπεκ να έχει μια τέτοια γυναίκα μεταξύ των πολιτών του. Και θα το έλεγε σαν να του αποκάλυπτε κάτι εκείνη τη στιγμή, σαν να επρόκειτο για κάτι προς το παρόν αυστηρά εμπιστευτικό, κάτι που, ειλικρινά, ακόμη και ο σύζυγός της, ο γερουσιαστής, δεν είχε ακόμη πληροφορηθεί.

Την επομένη, τα μαντάτα για τη συμπεριφορά της μητέρας τους και για το πρόσωπο το οποίο είχε επιλέξει για να κάνει τα σχόλιά της θα κυκλοφορούσαν ταχύτατα, ώσπου θα έφταναν και στ' αυτιά του Χάινριχ και του Τόμας από τις κουβέντες των φίλων τους, θαρρείς κι επρόκειτο για κάποιο πολύ μοντέρνο θεατρικό έργο που παιζόταν στο Λίμπεκ, άρτι αφιχθέν από το Αμβούργο.

Τα βράδια, αν τύχαινε και ο γερουσιαστής είχε κάποια συνάντηση ή την ώρα που ο Τόμας και ο Χάινριχ είχαν πια τελειώσει με τη μελέτη του βιβλίου, είχαν φάει για βράδυ και είχαν φορέσει τις πιτζάμες τους, η μητέρα τους άρχιζε τις ιστορίες για τον τόπο όπου γεννήθηκε, τη Βραζιλία, μια χώρα τόσο αγάπη, τους έλεγε, ώστε κανένας δεν ήξερε πόσοι άνθρωποι ζούσαν εκεί ή πώς ήταν αυτοί οι άνθρωποι, τι γλώσσες μιλούσαν, μια χώρα πολύ, πάρα πολύ μεγαλύτερη από τη Γερμανία, εκεί δεν ξέρανε τι θα πει χειμώνας, δεν είχε παγωνιές ούτε αληθινό κρύο, κι ένας ποταμός, ο Αμαζόνιος, ήταν πάνω από δέκα φορές πιο μακρύς από τον Ρήνο και δέκα φορές πιο πλατύς, κι ήταν αμέτρητα τα μικρότερα ποτάμια που χύνονταν στα νερά του, νερά που ξεκινούσαν από πολύ βαθιά στο δάσος, εκεί όπου τα δέντρα ψήλωναν όσο σε κανένα άλλο μέρος του κόσμου, και για τους λαούς που δεν είχε αντικρίσει κανένας ούτε θα τους

αντίκριζε ποτέ, γιατί το δάσος το ήξεραν όσο κανείς κι αν έκανε την εμφάνισή του κάποιος, είτε εισβολέας ήταν αυτός είτε παρείσακτος, ήξεραν πού να κρυφτούν.

«Πες μας για τ' αστέρια», θα της ζητούσε ο Χάινριχ.

«Το σπίτι μας στο Παρατσί ήτανε πάνω στο νερό», απαντούσε η Τζούλια, «ήταν σχεδόν ένα με το νερό, σαν τις βάρκες. Κι όταν βράδιαζε, ξεπρόβαλλαν τ' αστέρια, φωτοβολώντας χαμηλά στον ουρανό. Εδώ στο βορρά τ' αστέρια είναι πολύ ψηλά, είναι απόμακρα. Στη Βραζιλία τα βλέπεις όπως τον ήλιο την ημέρα. Είναι κι αυτά μικροί ήλιοι, λαμποκοπάνε κι είναι κοντά μας, κι ακόμη πιο κοντά σ' εκείνους που ζουν δίπλα στο νερό. Η μητέρα μου έλεγε πως ήτανε νύχτες που μπορούσες να διαβάσεις βιβλίο στον επάνω όροφο, γιατί το φως των άστρων ήταν απίστευτα καθαίο έτσι όπως έπεφτε πάνω στο νερό. Κι αν δεν έκλεινες καλά τα παντζούρια, ν' αφήσεις απέξω όλη αυτή τη φωτοχυσία, δεν σ' έπαιρνε ο ύπνος με τίποτα. Όταν ήμουνα μικρή, όσο είναι σήμερα οι αδερφές σας, πίστευα πως όλος ο κόσμος είναι έτσι, σοβαρά σας μιλάω. Το σοκ που έπαθα την πρώτη μου βραδιά στο Λίμπεκ ήταν επειδή δεν είδα αστέρια. Τα είχαν σκεπάσει τα σύννεφα».

«Πες μας για το πλοίο».

«Πρέπει να πάτε για ύπνο».

«Πες μας όλη την ιστορία της ζάχαρης».

«Τόμι, την ιστορία με τη ζάχαρη την ξέρεις».

«Δεν μας λες λιγουλάκι ξανά;»

«Δοιπόν, όλο το μάρτσιπαν που φτιάχνεται στο Λίμπεκ γίνεται με ζάχαρη που έρχεται από τη Βραζιλία. Όσο πασίγνωστο είναι το Λίμπεκ για το μάρτσιπαν, άλλο τόσο είναι και η Βραζιλία για τη ζάχαρη. Οπότε όταν οι καλοί άνθρωποι του Λίμπεκ και

τα παιδιά τους τρώνε μάρτσιπαν την παραμονή των Χριστουγέννων, ιδέα δεν έχουν πως τρώνε ένα κομμάτι της Βραζιλίας. Τρώνε τη ζάχαρη που διάβηκε θάλασσες για χάρη τους και μόνο».

«Και γιατί δεν φτιάχνουμε δική μας ζάχαρη;»

«Γι' αυτό να ρωτήσετε τον πατέρα σας».

Χρόνια αργότερα, ο Τόμας αναρωτιόταν μήπως η απόφαση του πατέρα του να παντρευτεί την Τζούλια ντα Σίλβα-Μπρινς, που η μητέρα της φημολογούνταν πως είχε στις φλέβες της αίμα από τους Ινδιάνους της Νότιας Αμερικής, αντί να προτιμήσει μια φλεγματική θυγατέρα κάποιου από τους ντόπιους μεγιστάνες της ναυτιλίας ή από τις παλιές εμπορικές ή τραπεζικές οικογένειες, ήταν και η απαρχή της παρακμής της οικογένειας Μαν, μια ένδειξη πως η λαχτάρα για το πλουσιοπάροχα καινοφανές είχε διεισδύσει στο πνεύμα της οικογένειας, η οποία μέχρι τότε επιθυμούσε ολόψυχα και αποκλειστικά ό,τι ήταν χρηστό και ό,τι εξασφάλιζε σταθερή απόδοση.

Στο Λίμπεκ την Τζούλια τη θυμούνταν από τότε που έφτασε, μικρό κοριτσάκι, με την αδερφή της και τους τρεις αδερφούς τους μετά το θάνατο της μητέρας τους. Την επιμέλειά τους ανέλαβε ένας θείος τους. Όταν έκαναν για πρώτη φορά την εμφάνισή τους στην πόλη, δεν ήξεραν λέξη γερμανικά. Κάποιοι από τα μεγάλα ονόματα της πόλης παρατηρούσαν τα παιδιά με καχυποψία – καλή ώρα η γηραιά φράου Όβερμπεκ, γνωστή για την απαρασάλευτη προσκόλλησή της στις αρχές της Προτεσταντικής Εκκλησίας.

«Τα είδα μια μέρα αυτά τα παιδιά να κάνουν το σταυρό τους περνώντας μπροστά από τη Μαρίενκιρχε», είπε. «Μπορεί να είναι απαραίτητο να έχουμε εμπορικές δοσοληψίες με τη Βραζιλία, όμως, απ' όσο γνωρίζω, προηγούμενο γάμου ενός πο-

λίτη του Λίμπεκ με Βραζιλιάννα δεν έχει υπάρξει. Ουδέποτε».

Μόλις δεκαεπτά ετών η Τζούλια όταν παντρεύτηκε, απέκτησε πέντε παιδιά, τα οποία συμπεριφέρονταν με όλη την αξιοπρέπεια που απαιτείται από τα παιδιά ενός γερουσιαστή, αλλά και με μια πρόσθετη υπερηφάνεια και επίγνωση της ταυτότητάς τους, κι ακόμη με κάτι που δεν απείχε πολύ από επίδειξη, τα οποία για το Λίμπεκ ήταν άγνωστα και για τα οποία η φράου Όβερμπεκ και ο κύκλος της ήθελαν να ελπίζουν ότι δεν θα γίνονταν της μόδας.

Λόγω της απόφασής του να κάνει έναν τόσο ασυνήθιστο γάμο, ο γερουσιαστής, δώδεκα χρόνια μεγαλύτερος από τη γυναίκα του, αντιμετωπιζόταν ως ένα βαθμό με δέος, λες και είχε επενδύσει σε πίνακες ιταλικής ζωγραφικής ή σε σπάνια κεραμικά που τα αγόραζε για να ικανοποιεί μια προτίμηση την οποία μέχρι τότε τόσο ο γερουσιαστής όσο και οι πρόγονοί του είχαν υπό έλεγχο.

Τις Κυριακές, προτού ξεκινήσουν για την εκκλησία τα παιδιά των Μαν έπρεπε να περάσουν από τον εξονυχιστικό έλεγχο του πατέρα τους, ενόσω η μητέρα τους καθυστερούσε στην γκαρνταρόμπα της δοκιμάζοντας καπέλα ή αλλάζοντας παπούτσια. Ο Χάινριχ και ο Τόμας έπρεπε να δίνουν το καλό παράδειγμα κρατώντας την απαιτούμενη σοβαρή έκφραση, όσο για τη Λούλα και την Κάρλα, πάσχιζαν να μένουν ακίνητες.

Όταν πια γεννήθηκε και ο Βίκτορ, η Τζούλια είχε ήδη πάψει να λαμβάνει πολύ υπόψη της τους περιορισμούς που έθετε ο σύζυγός της. Της άρεσε να φορούν τα κορίτσια χρωματιστούς φιόγκους και κάλτσες και δεν είχε αντίρρηση ν' αφήνουν τ' αγόρια λίγο πιο μακριά τα μαλλιά τους ή να συμπεριφέρονται με κάπως μεγαλύτερη ελευθερία.

Η Τζούλια ντυνόταν πάντα κομψά για να πάει στην εκκλησία. Συχνά φορούσε ένα μόνο χρώμα – ένα γκρι, για παράδειγμα, ή ένα σκούρο μπλε, με ασορτί κάλτσες και παπούτσια, με μία και μοναδική υποχώρηση στην κόκκινη ή κίτρινη κορδέλα στο καπέλο της. Ο άντρας της ήταν πασίγνωστος για την ακρίβεια στο κόψιμο των κοστουμιών του, έργο του ράφτη του στο Αμβούργο, και για την άψογη εμφάνισή του. Ο γερουσιαστής άλλαζε πουκάμισο κάθε μέρα, ενίοτε δύο φορές την ημέρα, και διέθετε πληρέστατη γκαρνταρόμπα. Το μουστάκι του ήταν ψαλιδισμένο κατά τα γαλλικά πρότυπα. Με την τόση του σχολαστικότητα εκπροσωπούσε άριστα το κύρος της οικογενειακής επιχείρησης, έναν ολόκληρο αιώνα αστικής ανωτερότητας, όμως στην πολυτέλεια της ντουλάπας του κατέθετε τη δική του άποψη, πως το να είσαι ένας Μαν στο Λίμπεκ μετρούσε πιο πολύ αφενός από το χρήμα αφετέρου από το εμπόριο, διότι υπαινισσόταν όχι απλώς σοβαρότητα αλλά και μια υπολογίσιμη αίσθηση του στιλ.

Στη σύντομη όμως διαδρομή από το σπίτι των Μαν στο Μπέκεργκρουμπε μέχρι τη Μαρίενκιρχε παρακολουθούσε με φρίκη την Τζούλια να χαιρετάει χαρούμενα και αβίαστα τον κόσμο που συναντούσαν, προσφωνώντας τους με το μικρό τους όνομα, κάτι που ποτέ ως τότε δεν είχε γίνει κυριακάτικα στην ιστορία του Λίμπεκ, ίσα ίσα για να ενισχύει την πεποίθηση της φράου Όβερμπεκ και της γεροντοκόρης θυγατέρας της πως η φράου Μαν ήταν ακόμη, τουλάχιστον κατά βάθος, Καθολική.

«Είναι φιγουρατζού και κουφιοκέφαλη, που είναι δείγμα Καθολικού», έλεγε η φράου Όβερμπεκ. «Κι αυτή η κορδέλα στο καπέλο της καθαρή επιπολαιότητα είναι».

Μέσα στη Μαρίενκιρχε, καθώς συγκεντρωνόταν η ευρύτερη οικογένεια, δεν περνούσε απαρατήρητο το πόσο χλομή ήταν

η Τζούλια και πόσο παράξενα σαγηνευτική ήταν η χλομάδα της σε αντίθεση με τα πλούσια καστανά μαλλιά και τα μυστηριώδη μάτια, που ήταν καρφωμένα στον ιεροκήρυκα με μια έκφραση εν μέρει ειρωνική – μια ειρωνεία ξένη προς τη σοβαρότητα με την οποία η οικογένεια του συζύγου της και οι φίλοι τους αντιμετώπιζαν τις θρησκευτικές τελετές.

Ο Τόμας είχε αντιληφθεί πως στον πατέρα του δεν άρεσε ν' ακούει για τα παιδικά χρόνια της μητέρας του, ειδικά όταν ήταν μπροστά τα κορίτσια. Όμως το ευχαριστιόταν με την ψυχή του όταν ο Τόμας τον παρακαλούσε να τους μιλήσει για το παλιό Λίμπεκ και να τους εξηγήσει πώς αναπτύχθηκε η οικογενειακή επιχείρηση από το όχι πολλά υποσχόμενο ξεκίνημά της στο Ροστόκ. Φαίνεται ότι ο πατέρας του απολάμβανε τις επισκέψεις του Τόμας στο γραφείο του μετά το σχολείο, όταν το παιδί καθόταν και άκουγε προσεκτικά τις κουβέντες για τα καράβια και τις αποθήκες και για τις συνεργασίες με τις τράπεζες και για τα ασφαλιστικά προγράμματα, και μετά τα θυμόταν όλα όσα είχαν ειπωθεί.

Ακόμη και κάποια μακρινά ξαδέρφια είχαν πειστεί ότι ενώ ο Χάινριχ ήταν ονειροπόλος και αντάρτης σαν τη μητέρα του και ήταν αιωνίως μ' ένα βιβλίο στο χέρι, ο νεαρός Τόμας, ξύπνιος και σοβαρός, ήταν εκείνος που θα οδηγούσε την οικογενειακή επιχείρηση στον επόμενο αιώνα.

Τα κορίτσια μεγάλωναν και σιγά σιγά όλα τα παιδιά μαζεύονταν στην κάμαρα της μητέρας τους όταν ο πατέρας τους έλειπε είτε στη λέσχη του είτε σε κάποια σύσκεψη, και τότε η Τζούλια ξανάπιανε τις ιστορίες της για τη Βραζιλία, τους μιλούσε για

τη λευκότητα των ρούχων που φορούσε ο κόσμος εκεί, για τις αμέτρητες μπουγάδες που έβαζαν, ώστε να είναι όλοι άψογοι και ωραίοι, άντρες και γυναίκες, μαύροι και λευκοί.

«Εκεί δεν ήταν σαν το Λίμπεκ», τους έλεγε. «Δεν περνούσε από κανενός το μυαλό πως πρέπει εξάπαντος να 'ναι σοβαροί. Εκεί δεν είχε φράου Όβερμπεκ με σφιγμένα τα χείλη. Ούτε οικογένειες Έσκουχεν βουτηγμένες αιωνίως στο πένθος. Στο Παρατσί αν αντάμωνες τρία άτομα στο δρόμο, ο ένας μιλούσε και οι άλλοι δύο γελούσαν. Και ήταν και οι τρεις ντυμένοι στα λευκά».

«Γελούσαν με κάποιο αστείο;» ρωτούσε ο Χάινριχ.

«Απλώς γελούσαν. Αυτό έκαναν».

«Ναι, αλλά τι τους έκανε να γελούν;»

«Δεν ξέρω, αγάπη μου. Όμως αυτό έκαναν. Κάπου κάπου, τις νύχτες, φτάνει ακόμη στ' αυτιά μου αυτό το γέλιο. Το φέρνει ο άνεμος».

«Γίνεται να πάμε στη Βραζιλία;» ρωτούσε η Λούλα.

«Δεν νομίζω ότι το εγκρίνει ο πατέρας σας», απαντούσε η Τζούλια.

«Αν πάμε όταν θα είμαστε μεγάλοι;» ρωτούσε ο Χάινριχ.

«Δεν μπορούμε να ξέρουμε από τώρα τι θα γίνει όταν θα μεγαλώσουμε», έλεγε η μητέρα τους. «Ίσως τότε να μπορείτε να πάτε όπου θέλετε. Παντού!»

«Εγώ θα προτιμούσα να μείνω στο Λίμπεκ», έλεγε ο Τόμας.

«Πολύ θα χαρεί ο πατέρας σου άμα το ακούσει», απαντούσε η Τζούλια.

Ο Τόμας ζούσε στον κόσμο των ονείρων του πολύ πιο έντονα απ' όσο ο αδερφός του ο Χάινριχ ή η μητέρα του ή και οι αδερφές

του. Ακόμη και οι συζητήσεις που έκανε με τον πατέρα του για τις αποθήκες, ακόμη κι αυτές ήταν προεκτάσεις ενός φανταστικού κόσμου που συχνά εμπεριείχε και τον ίδιο, πότε σαν αρχαίο Έλληνα θεό, πότε σαν μορφή από κάποιο παιδικό τραγουδάκι, ή σαν τη γυναίκα της ελαιογραφίας που είχε κρεμάσει ο πατέρας του στο κλιμακοστάσιο, μ' εκείνη την παθιάρικη, ανήσυχη, όλο προσδοκία έκφραση στο πρόσωπό της. Ώρες ώρες δεν ήταν και τόσο σίγουρος ότι δεν ήταν πράγματι μεγαλύτερος από τον Χάινριχ και πιο δυνατός, ή ότι δεν πήγαινε καθημερινά με τον πατέρα του στο γραφείο, σαν ίσος προς ίσο, ή ότι δεν ήταν η Ματίλντε, η υπεύθυνη για την γκαρνταρόμπα της μητέρας του, που έπρεπε να φροντίζει να είναι τα παπούτσια της κυρίας της ανά ζεύγη, να μην είναι ποτέ άδεια τα μπουκάλια των αρωμάτων της, και τα διάφορα πράγματα που κρατούσε κρυφά να βρίσκονται πάντα στα σωστά συρτάρια, απροσπέλαστα από το ερευνητικό του βλέμμα.

Κάθε φορά που άκουγε να λένε για κείνον πως θα διέπρεπε στον επιχειρηματικό κόσμο, κάθε φορά που εντυπωσίαζε τους επισκέπτες με τις γνώσεις του σε σχέση με τις επικείμενες παραδόσεις εμπορευμάτων, με τα ονόματα των πλοίων και των μακρινών λιμανιών, σχεδόν ανατρίχιαζε στη σκέψη πως αν όλοι αυτοί οι άνθρωποι είχαν ιδέα ποιος ήταν κατά βάθος, δεν θα είχαν πια την ίδια εντύπωση για κείνον. Αν μπορούσαν να δουν τι γινόταν πραγματικά μέσα στο κεφάλι του, αν ήξεραν σε τι σημείο επέτρεπε στον εαυτό του τις νύχτες - συχνά και τις ημέρες - να γίνεται η γυναίκα στον πίνακα του κλιμακοστασίου με όλους τους παράφορους πόθους της ή και κάποιος που διέσχιζε το τοπίο μ' ένα ξίφος ή μ' ένα τραγούδι, τότε θα κουλούσαν το κεφάλι τους απορώντας πώς τα είχε καταφέρει και

τους είχε ξεγελάσει με τέτοια μαεστρία, με πόση πανουργία είχε κερδίσει την επιδοκιμασία του πατέρα του, τι λαοπλάνος, τι αγύρτης ήταν, πόσο λίγο έπρεπε να τον εμπιστεύεται κανείς.

Ο Χάινριχ, βέβαια, που τον ήξερε καλά και μέσες άκρες έπιανε τις ονειροφантаσίες του μικρότερου αδερφού του, είχε επίγνωση ότι όχι μόνον υπερέβαιναν το δικό του εύρος και τη δική του κλίμακα, αλλά και ότι, όπως τον προειδοποίησε, όσο ο Τόμας ανέπτυσσε την ικανότητά του να υποκρίνεται, τόσο μεγαλύτερο κίνδυνο διέτρεχε να αποκαλυφθεί. Σε αντίθεση με τον αδερφό του, ο Χάινριχ είχε ξεκαθαρίσει τις προτιμήσεις του στην οικογένειά του. Μεγαλώνοντας, η σαγήνη που ασκούσαν πάνω του ο Χάινε και ο Γκαίτε, ο Μπουρζέ και ο Μοπασάν ήταν εξίσου έκδηλη με την αδιαφορία του για τα πλοία και τις αποθήκες. Τούτα τα τελευταία τον έκαναν να πλήττει απερίγραπτα και κανενός είδους νουθεσία δεν τον απέτρεπε από το να δηλώνει emphatic στον πατέρα του ότι δεν επιθυμούσε απολύτως καμιά σχέση με την οικογενειακή επιχείρηση.

«Σε παρακολουθούσα την ώρα που τρώγαμε να καμώνεσαι τον εκκολαπτόμενο επιχειρηματία», έλεγε στον Τόμας. «Και τους ξεγέλασες όλους εκτός από μένα. Πότε σκοπεύεις να τους αποκαλύψεις ότι απλώς προσποιείσαι;»

«Δεν προσποιούμαι».

«Δέξη δεν πιστεύεις απ' όσα λες».

Ο Χάινριχ είχε αναπτύξει σε τέτοιο βαθμό έναν τρόπο να αποστασιοποιείται εντελώς από τις βασικές οικογενειακές έγνοιες, ώστε ο πατέρας του έμαθε να τον αφήνει ήσυχο και περιοριζόταν να διορθώνει μόνο κάτι μικρά ολισθήματα στη συμπεριφορά και στην εμφάνιση του δεύτερου γιου του και των δύο θυγατέρων του. Η Τζούλια πάσχιζε να προσελκύσει το ενδιαφέρον

του Χάινριχ στη μουσική, εκείνος όμως δεν ήθελε να συνεχίσει τα μαθήματα ούτε του πιάνου ούτε του βιολιού.

Ο Χάινριχ, σκεφτόταν ο Τόμας, θα είχε αποσυνδεθεί τελείως από τον οικογενειακό κύκλο αν δεν έτρεφε τόσο μεγάλη τρυφερότητα για την αδερφή του την Κάρλα. Είχαν δέκα χρόνια διαφορά οι δυο τους, οπότε τη συμπεριφορά του Χάινριχ προς την αδερφή του μάλλον πατρική την έλεγες παρά αδερφική. Από τότε που η Κάρλα ήταν μωρό, ο Χάινριχ την έπαιρνε αγκαλιά και την έκανε βόλτες μέσα στο σπίτι. Αργότερα, όσο η μικρή μεγάλωνε, της έμαθε χαρτιά, κι έπαιζαν οι δυο τους μια ήπια παραλλαγή του κρυφτού, όπου δεν υπήρχε τρίτος παίκτης.

Η αγάπη του για την Κάρλα προκαλούσε το θαυμασμό των άλλων, για το πόσο τη φρόντιζε, πόσο την κανάκευε. Παρότι είχε τους φίλους του και τις καθαρά αντρικές δραστηριότητές του, ο Χάινριχ ανταποκρινόταν στις απαιτήσεις της Κάρλας με τρυφερότητα. Αν η Λούλα εκδήλωνε τη ζήλια της για τις φροντίδες του Χάινριχ προς την αδερφή της, εκείνος τη συμπεριλάμβανε στα παιχνίδια τους, όμως η Λούλα δεν αργούσε να βαρεθεί, καθώς η αδερφή της και ο μεγαλύτερος αδερφός της ήταν σαν να είχαν έναν δικό τους κώδικα επικοινωνίας και να διασκέδαζαν αποκλειστικά μεταξύ τους.

«Τι ευγενικός που είναι ο Χάινριχ», έλεγε ένα από τα ξαδέρφια. «Αν ήταν ταυτόχρονα και πρακτικός, τότε το μέλλον της οικογένειας θα ήταν εξασφαλισμένο».

«Υπάρχει πάντα ο Τόμι», αποκρινόταν η θεία Ελίζαμπεθ γυρνώντας προς τον Τόμας. «Ο Τόμι θα οδηγήσει την επιχείρηση στον εικοστό αιώνα. Αυτό το σχέδιο δεν έχεις κατά νου;»

Ο Τόμας έβαζε τα δυνατά του να χαμογελάσει, έχοντας πιάσει τον ελαφρώς ειρωνικό τόνο στη φωνή της.

Παρόλο που όλοι πίστευαν πως ο ατίθασος χαρακτήρας του Χάινριχ προερχόταν από το σόι της μητέρας του, όσο μεγάλωνε βαριόταν όλο και περισσότερο τις ιστορίες της και ταυτόχρονα δεν έδειχνε να έχει κληρονομήσει τη λεπτότητα του πνεύματός της, τους δεσμούς της με το σπάνιο, το φινό. Περιέργως, παρ' όλες τις συζητήσεις του πάνω στην ποίηση και την τέχνη και τα ταξίδια, ο Χάινριχ, μ' εκείνη την αύρα της ευθύτητας και της αποφασιστικότητας που τον διέκρινε, εξελισσόταν άθελά του σε γνήσιο, αληθινό Μαν. Πράγματι, όταν τον έβλεπαν να περπατάει στους δρόμους του Λίμπεκ, η θεία του η Ελίζαμπεθ έλεγε και ξανάλεγε πόσο έμοιαζε στον παππού του, τον Γιόχαν Ζίγκμουντ Μαν, μ' εκείνη τη βαριά περπατησιά που η ίδια συνέδεε άρρηκτα με το παλιό Λίμπεκ κι εκείνο το περισπούδαστο ύφος που είχε όλο το σόι του πατέρα του. Τι κρίμα να μην έχει το παραμικρό ενδιαφέρον για το εμπόριο.

Ο Τόμας δεν αμφέβαλλε ότι εν καιρώ η επιχείρηση θα περνούσε μάλλον στα δικά του χέρια παρά στου μεγαλύτερου αδερφού του, ότι το σπίτι των παππούδων θα γινόταν τελικά δικό του. Θα το γέμιζε βιβλία, σκεφτόταν. Οραματιζόταν πώς θα αναδιαμόρφωνε τα επάνω δωμάτια και θα μετέφερε τα γραφεία σε κάποιο άλλο κτήριο. Θα παράγγελλε βιβλία από το Αμβούργο, ακριβώς όπως ο πατέρας του παράγγελλε ρούχα, ίσως και από πιο μακριά, μέχρι κι από τη Γαλλία, αν κατάφερνε να μάθει να διαβάζει γαλλικά, ή και από το Λονδίνο, αν αποκτούσε μεγαλύτερη άνεση στα αγγλικά του. Θα ζούσε στο Λίμπεκ όπως δεν είχε ζήσει κανείς μέχρι τότε, με μια επιχείρηση που θα την είχε στερεώσει τόσο γερά, ώστε να εξελιχθεί σε πηγή χρηματοδότησης των άλλων ενδιαφερόντων του. Θα του άρεσε να παντρευτεί Γαλλίδα, συλλογίζόταν. Θα πρόσθετε αίγλη στη ζωή τους.

Φανταζόταν τη μητέρα του να πηγαίνει επίσκεψη στο σπίτι της Μένγκστρασε, όταν θα το είχαν διακοσμήσει αυτός με τη γυναίκα του, να θαυμάζει το αποτέλεσμα, να θαυμάζει και το καινούργιο πιάνο που θα είχαν αγοράσει, τους πίνακες από το Παρίσι, τα γαλλικά έπιπλα.

Στο μεταξύ, όσο ο Χάινριχ έριχνε μπόι, τόσο έδινε στον Τόμας όλο και πιο emphaticά να καταλάβει πως οι προσπάθειες του μικρού αδερφού να συμπεριφέρεται σαν ένας Μαν δεν έπαυαν να είναι προσποίηση, μια προσποίηση που η ανειλικρίνεια της γινόταν ολοένα και πιο ορατή, δεδομένου ότι ο Τόμας είχε αρχίσει να διαβάζει όλο και πιο πολύ ποίηση, δεν μπορούσε να συγκαλύψει πια τον ενθουσιασμό του για τις τέχνες γενικά, και από καιρό σε καιρό επέτρεπε στη μητέρα του να τον συνοδεύει στο Μπέχσταϊν του σαλονιού όταν εκείνος έπαιζε βιολί.

Ο καιρός περνούσε και οι προσπάθειες του Τόμας να πείθει πως ενδιαφερόταν για τα πλοία και το εμπόριο σιγά σιγά κατέρρεαν. Ενώ από την πλευρά του ο Χάινριχ δήλωνε όλο και πιο απροκάλυπτα τις φιλοδοξίες του, ο Τόμας αοριστολογούσε και εκδήλωνε μια νευρικήτητα, παρ' όλα αυτά όμως δεν κατόρθωνε να συγκαλύπτει την αλλαγή του.

«Γιατί δεν περνάς πια από το γραφείο του πατέρα σου μετά το σχολείο;» τον ρωτούσε η μητέρα του. «Μου το λέει και μου το ξαναλέει».

«Θα περάσω αύριο», της έλεγε.

Καθώς επέστρεφε όμως από το σχολείο σκεφτόταν πόσο χαλάρωνε στο σπίτι του, στη γωνιά του, μακριά από τους άλλους, διαβάζοντας το βιβλίο του ή απλώς ονειροπολώντας. Οπότε αποφάσιζε ότι θα περνούσε από το γραφείο του πατέρα του κάποια μέρα μέσα στην εβδομάδα.

Ο Τόμας θυμόταν καθαρά μία μέρα σ' εκείνο το σπίτι στο Λίμπεκ, με τη μητέρα του στο πιάνο κι εκείνος να παίζει βιολί, όταν ξαφνικά έκανε την εμφάνισή του ο Χάινριχ και στάθηκε στην πόρτα και τους κοίταζε. Ο Τόμας συνέχισε να παίζει, ένιωθε όμως έντονα την παρουσία του Χάινριχ. Για αρκετά χρόνια μοιράζονταν το ίδιο δωμάτιο, αλλά ήδη πια είχε ο καθένας τον δικό του χώρο.

Ο Χάινριχ, τέσσερα χρόνια μεγαλύτερος και πιο ανοιχτός στα χρώματα, ήταν πια ένας ωραίος άντρας. Το είχε παρατηρήσει ο Τόμας.

Ο Χάινριχ, που ήταν τότε στα δεκαοκτώ, είχε πιάσει με την πρώτη το ερευνητικό μάτι του αδερφού του. Μέσα σε ένα-δυο δευτερόλεπτα είναι βέβαιο πως σ' εκείνο το βλέμμα πρόλαβε να διακρίνει ένα ψήγμα βασανιστικού πόθου. Η μουσική, θυμόταν ο Τόμας, ήταν αργή και χωρίς απαιτήσεις, ένα από τα πρώιμα κομμάτια για πιάνο και βιολί του Σούμπερτ, ή ίσως η διασκευή ενός τραγουδιού. Η προσοχή της μητέρας του ήταν εστιασμένη στην παρτιτούρα, οπότε δεν πήρε είδηση πώς κοιτάζονταν οι δυο γιοι της. Ο Τόμας δεν ήταν καν σίγουρος αν η μητέρα του είχε αντιληφθεί την παρουσία του Χάινριχ. Αργά, κοκκινίζοντας από αμηχανία στη σκέψη τού τι είχε δει στα μάτια του ο αδερφός του, έστρεψε αλλού το βλέμμα.

Όταν πια ο αδερφός του είχε φύγει, ο Τόμας πάσχιζε απεγνωσμένα να συγχρονιστεί με τη μητέρα του σαν να μη συνέβαινε τίποτα. Παρά τούτα αναγκάστηκαν τελικά να σταματήσουν· έκανε τόσα λάθη, ώστε δεν είχε νόημα να συνεχίσουν.

Ουδέποτε επαναλήφθηκε κάτι ανάλογο. Ο Χάινριχ είχε κρίνει απαραίτητο να δώσει στον αδερφό του να καταλάβει ότι διάβαζε τη σκέψη του. Αυτό ήταν όλο. Όμως η ανάμνηση πα-

ρέμενε: το δωμάτιο, το φως που έμπαινε από το μακρόστενο παράθυρο, η μητέρα του στο πιάνο, η δική του η μοναξιά έτσι όπως στεκόταν δίπλα της προσπαθώντας να παίξει, και η μουσική, οι απαλοί ήχοι που δημιουργούσαν οι δυο τους. Και μετά, τα βλέμματα που ξαφνικά διασταυρώνονται. Και η επιστροφή στην κανονικότητα ή σε κάτι που θα την προσέγγιζε, αν τύχαινε να μπει εκείνη τη στιγμή κάποιος άσχετος στο δωμάτιο.

Ο Χάινριχ ήταν πανευτυχής επειδή τελειώνοντας το σχολείο προσελήφθη σε βιβλιοπωλείο της Δρέσδης. Στη διάρκεια της απουσίας του, ο Τόμας βυθίστηκε ακόμη περισσότερο στις ονειροφантаσίες του. Του ήταν αδύνατον να επιβληθεί στον εαυτό του, να μελετάει ή έστω να παρακολουθεί τι έλεγαν οι καθηγητές του. Κάπου στο βάθος, σαν τον αχό του κεραυνού, σάλεψε η δυσσίωνη σκέψη πως όταν ερχόταν η ώρα του να φερθεί σαν ενήλικος, θα έβγαινε στην επιφάνεια πως ήταν παντελώς άχρηστος.

Αντιθέτως, θα ενσάρκωνε την παρακμή. Η παρακμή θα παραμόνευε στις ίδιες τις νότες που έπαιζε καθώς ασκούνταν στο βιολί, στις ίδιες τις λέξεις καθώς διάβαζε το βιβλίο του.

Ήξερε πως πολλά μάτια ήταν στυλωμένα πάνω του, όχι μόνο από τον οικογενειακό κύκλο αλλά και στο σχολείο, στην εκκλησία. Του άρεσε πολύ ν' ακούει τη μητέρα του να παίζει πιάνο, να την ακολουθεί κατά πόδας στην κάμαρά της. Ταυτόχρονα όμως του άρεσε να επισημαίνουν την παρουσία του, όπου κι αν βρισκόταν, να τον σέβονται ως τον «ακέραιο γιο» του γερουσιαστή. Είχε αφομοιώσει όλη την οίηση του πατέρα του, είχε όμως κληρονομήσει και κάποια στοιχεία από την καλλιτεχνική φύση της μητέρας του, από την εκκεντρική της προσωπικότητα.

Κάποιοι στο Λίμπεκ είχαν τη γνώμη ότι τα αδέρφια στην ουσία δεν ήταν απλώς δείγματα παρακμής στα πλαίσια της οικογένειάς τους αλλά προμηνύματα μιας καινούργιας ανεπάρκειας του κόσμου ολόκληρου, ειδικότερα μιας βόρειας Γερμανίας που κάποτε υπήρξε υπερήφανε για την αρρενωπότητά της.

Άρα πολλά άρχιζαν να εξαρτώνται από τον μικρότερο αδερφό, τον Βίκτορ, που γεννήθηκε όταν ο Χάινριχ ήταν δεκαεννιά χρονών και ο Τόμας σχεδόν δεκαπέντε.

«Μια που οι δύο πρώτοι αγάπησαν τόσο πολύ την ποίηση», έλεγε η θεία Ελίζαμπεθ, «ας ελπίσουμε ότι τούτος εδώ, ο τελευταίος, θ' αγαπήσει τα νούμερα και τα κατάστιχα».

Το καλοκαίρι, με το που έφτασε η οικογένεια στο Τράβεμιντε για τις διακοπές τους των τεσσάρων εβδομάδων κοντά στη θάλασσα, όλες οι σκέψεις περί σχολείου και δασκάλων, περί γραμματικής και αριθμών, και της φρικαλέας γυμναστικής, εξοστράκιστηκαν.

Στο παραθαλάσσιο ξενοδοχείο τους, ένα είδος ελβετικού σαλέ, ο Τόμας, που ήταν πια στα δεκαπέντε, ξυπνούσε στο μικρό, τακτικό δωμάτιο με τα παλιομοδίτικα έπιπλα από τον ήχο της τσουγκράνας καθώς ο κηπουρός έστρωνε το χαλίκι κάτω από τον γαλαχτερό, φωτεινό ουρανό ενός καλοκαιριάτικου ουρανού στη Βαλτική.

Μαζί με τη μητέρα του και τη συντροφιά της, την Ίντα Μπούχβαλντ, έτρωγε πρωινό στο μπαλκόνι της τραπεζαρίας ή έξω, κάτω από τη μεγάλη καστανιά. Από κει και κάτω μεσολαβούσε μια λωρίδα κοντοκουρεμένο γρασίδι, μετά μια έκταση με τη χαρακτηριστική βλάστηση των παραλιών και μετά η αμμουδιά.

Ο πατέρας του έδινε την εντύπωση πως διασκέδαζε με τις ελάσσονες ατέλειες του ξενοδοχείου. Είχε την άποψη ότι τα τραπεζομάντιλα πλένονταν και σιδερώνονταν πολύ βιαστικά και ότι οι χαρτοπετσέτες ήταν φτηνιάρικη επιλογή· επίσης απέρριπτε ασυζητητί το περίεργο ψωμί και τις μεταλλικές αυγοθήκες. Η Τζούλια τον άφηνε να κάνει τα παράπονά του και στο τέλος σήκωνε ήρεμα τους ώμους.

«Όταν επιστρέψουμε, θα είναι όλα στην εντέλεια».

Σε ερώτηση της Λούλας γιατί ο πατέρας τους σπάνια τους συνόδευε στην παραλία, η Τζούλια χαμογελούσε.

«Του αρέσει πολύ να κάθεται στο ξενοδοχείο και δεν θέλει να κατεβαίνει στην παραλία. Οπότε γιατί να τον πιέζουμε;»

Ο Τόμας και τ' αδέρφια του πήγαιναν με τη μητέρα τους και την Ίντα στη θάλασσα και κουλουριάζονταν στα καθίσματα που είχε αραδιάσει το προσωπικό του ξενοδοχείου. Ο βόμβος από το κουβεντολόι ανάμεσα στις δύο γυναίκες σταματούσε μόνον όταν έκανε την εμφάνισή του κάποιος καινούργιος, οπότε αυτομάτως ανακάθιζαν για να δουν ποιος ήταν. Κατόπιν, μόλις ικανοποιούσαν την περιέργειά τους, συνέχιζαν από κει που είχαν σταματήσει, ψιθυρίζοντας νωχελικά. Μετά από λίγο, με τις προτροπές τους, έχοντας φορέσει το μαγιό του ο Τόμας θα πλησίαζε στο νερό, θα προχωρούσε άκρη άκρη, μια που στην αρχή τον φόβιζε το κρύο, αναπηδώντας στο κάθε κυματάκι, και τελικά θ' αφηνόταν να τον αγκαλιάσει.

Τα ατέρμονα απόβραδα κυλούσαν δίπλα στην εξέδρα της μπάντας, άλλες φορές πάλι η Ίντα του διάβαζε κάτω από τα δέντρα, πίσω από το ξενοδοχείο, μέχρι να έρθει η ώρα να πάνε να καθίσουν άκρη άκρη στα τείχη, μέσα στο λυκόφως, και να κουνάνε το μαντίλι στα πλοία που περνούσαν. Και μετά ήταν

η ώρα για το βραδινό φαγητό των παιδιών, κι αργότερα ο Τόμας πήγαινε συχνά στο δωμάτιο της μητέρας του και την παρακολουθούσε να ετοιμάζεται για να κάνει την εμφάνισή της στην τραπεζαρία με την τζαμαρία στη βεράντα, να δειπνήσει με τον σύζυγό της, περιστοιχισμένη από οικογένειες όχι μόνον από το Αμβούργο αλλά και από την Αγγλία, μέχρι και από τη Ρωσία, ενώ εκείνος πήγαινε για ύπνο.

Τις μέρες που έβρεχε, όταν ο δυτικός άνεμος τραβούσε μέσα τα νερά, ο Τόμας περνούσε τη μέρα του στο πιάνο του διαδρόμου. Σαράβαλο ήτανε βέβαια, ύστερα από τα τόσα βαλς που είχε παίξει, και πού να πιάσει τους ίδιους πλούσιους τόνους, ιδιαίτερα τους χαμηλούς, που έπιανε το μεγάλο πιάνο στο σπίτι τους, όμως τούτο εδώ είχε έναν δικό του τόνο, αστείο, πνιχτό, σαν γουργουρητό, που ο Τόμας ήξερε πως θα τον νοσταλγούσε όταν θα τέλειωναν οι διακοπές.

Εκείνο το τελευταίο καλοκαίρι ο πατέρας του επέστρεψε ύστερα από λίγες μέρες στο Λίμπεκ, με το πρόσχημα κάποιας επείγουσας δουλειάς. Όταν όμως έκανε ξανά την εμφάνισή του, δεν τους συνόδεψε για πρωινό, ακόμη κι όταν η μέρα ήταν υπέροχη, παρά την έβγαζε στο σαλόνι διαβάζοντας, τυλιγμένος σε μια κουβερτούλα, σαν να ήταν ανάπηρος. Μια που δεν τους συνόδεψε σε καμιά έξοδό τους, έκαναν κι εκείνοι το πρόγραμμα τους σαν να μην είχε επιστρέψει ακόμη.

Τελικά ένα βράδυ, αναζητώντας τη μητέρα του και βρίσκοντάς την τελικά στο δωμάτιο του πατέρα του, ο Τόμας θέλοντας και μη τον πρόσεξε καλύτερα. Κειτόταν στο κρεβάτι με τα μάτια καρφωμένα στο ταβάνι και το στόμα ανοιχτό.

«Ο καημενούλης», είπε η μητέρα του, «τον έχει εξουθενώσει η δουλειά. Οι διακοπές εδώ πέρα θα του κάνουν καλό».

Την επομένη η μητέρα του και η Ίντα ακολούθησαν το συνηθισμένο πρόγραμμα τους χωρίς ν' αναφερθούν καθόλου στον γερουσιαστή, που τον είχαν αφήσει στο κρεβάτι του, στο δωμάτιό του. Όταν ο Τόμας ρώτησε τη μητέρα του αν ο πατέρας του ήταν άρρωστος, εκείνη του θύμισε πως ο γερουσιαστής πριν από μερικούς μήνες είχε χειρουργηθεί στην κύστη του.

«Είναι ακόμη σε ανάρρωση», του είπε η μητέρα του. «Όπου να 'ναι θα τότε δεις να τρέχει στη θάλασσα».

Το περίεργο είναι, σκεφτόταν ο Τόμας, πως καλά καλά δεν τον θυμόταν τον πατέρα του ούτε να κολυμπάει ούτε να λιάζεται στην παραλία σε προηγούμενες καλοκαιρινές διακοπές. Αντίθετα, τον θυμόταν ολοκάθαρα να διαβάζει την εφημερίδα του αραχτός σε μια σεζλόνγκ στη βεράντα, με τις προμήθειές του σε ρώσικα τσιγάρα σ' ένα τραπεζάκι δίπλα του, ή να περιμένει τη μητέρα του έξω από το δωμάτιό της ενόσω η Τζούλια περιφερόταν ονειροπολώντας μέσα, λίγο πριν κατέβουν για το δείπνο.

Μια μέρα, στην επιστροφή τους από τη θάλασσα, η μητέρα του τον παρακάλεσε να περάσει λίγο από το δωμάτιο του πατέρα του, ίσως και να του διαβάσει αν εκείνος του το ζητούσε. Όταν ο Τόμας της έφερε αντιρρήσεις λέγοντάς της πως ήθελε ν' ακούσει την ορχήστρα, η μητέρα του επέμεινε, πρόσθεσε μάλιστα πως ο πατέρας του τον περίμενε.

Βρήκε τον πατέρα του καθιστό στο κρεβάτι, μ' ένα πάλλευκο φρεσκοσιδρωμένο σεντόνι ολόγυρα στο λαιμό και με τον κουρέα του ξενοδοχείου να τον ξυρίζει. Χαιρέτησε τον Τόμας μ' ένα κούνημα του κεφαλιού και του έγνεψε να καθίσει στην καρέκλα κοντά στο παράθυρο. Ο Τόμας βρήκε ένα βιβλίο ανοιχτό με τις σελίδες να κοιτάζουν προς τα κάτω κι έπιασε να το ξεφυλλίζει. Ήταν από τα βιβλία που διάβαζε ο πατέρας, σκέ-

φτηκε. Μακάρι να μην του ζητούσε να του διαβάσει απ' αυτό.

Τον απορρόφησαν οι αργές, περίτεχνες κινήσεις του κουρέα καθώς ξύριζε τον πατέρα του, δεν έχανε από τα μάτια του τα πλατιά κυκλικά περάσματα του ξυραφιού που εναλλάσσονταν με ανεπαίσθητες μικρές κινήσεις. Όταν τελείωσε με το μισό πρόσωπο, έκανε ένα βήμα πίσω για να ελέγξει το έργο του και μετά συνέχισε κόβοντας τις τριχούλες κοντά στη μύτη και στο επάνω χέιλι μ' ένα ψαλιδάκι. Ο πατέρας του κοίταζε ίσια μπροστά.

Μετά ο κουρέας συνέχισε ώσπου απόσωσε όλη τη σαπουνάδα. Όταν πια είχε τελειώσει, έβγαλε ένα μπουκάλι κολόνια και άπλωσε μπόλικη στο πρόσωπο του πατέρα του, ο οποίος αντέδρασε μ' ένα μορφασμό. Τέλος χτύπησε παλαμάκια κατευχαριστημένος.

«Θα τους κάνω εγώ τους μπαρμπέρηδες του Λίμπεκ να σκάσουν από τη ζήλια τους», είπε βγάζοντας το λευκό σεντόνι από τον πελάτη του και διπλώνοντάς το. «Ο κόσμος θα κάνει ουρά στο Τράβεμιντε για το καλύτερο ξύρισμα που υπάρχει».

Ο πατέρας του Τόμας έγειρε στο κρεβάτι. Οι ριγέ πιτζάμες ήταν άψογα σιδερωμένες. Ο Τόμας παρατήρησε πως τα νύχια των ποδιών του ήταν κομμένα με προσοχή, εκτός του μικρού δάχτυλου στο αριστερό πόδι, όπου το νύχι έμοιαζε να χώνεται στη σάρκα. Κρίμα που δεν είχε πρόχειρο ένα ψαλιδάκι, να του το κόψει καλύτερα. Μετά όμως συνειδητοποίησε ότι η ιδέα του ήταν παράλογη. Δεν επρόκειτο να τον αφήσει ο πατέρας του να του κόψει τα νύχια.

Ήταν ακόμη με το βιβλίο στο χέρι. Αν δεν το έβαζε στα γρήγορα σε μια άκρη, δεν αποκλείεται ο πατέρας του να το έβλεπε και να του ζητούσε να του διαβάσει, μπορεί και να του έκανε καμιά ερώτηση σχετική με το περιεχόμενο.